

А. О. Самойленко,
к. е. н., доцент кафедри туристичного бізнесу та гостинності,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна
ORCID ID: 0000-0001-9696-985X

С. Е. Сардак,
д. е. н., професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин, регіональних
студій та туризму, Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна
ORCID ID: 0000-0002-4716-3355

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.4.10

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ МОЛОДІЖНОЇ МІГРАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ РЕГІОНІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

A. Samoilenko,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Tourism Business
and Hospitality, Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine
S. Sardak,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of International Economic
Relations, Regional Studies and Tourism, University of Customs and Finance, Dnipro, Ukraine

THE INFLUENCE OF INTERNATIONAL YOUTH MIGRATION ON THE FORMATION OF HUMAN
CAPITAL OF REGIONS IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION OF THE WORLD ECONOMY

У статті визначено поточний та стратегічний вплив міжнародної молодіжної міграції на формування людського капіталу регіонів в умовах глобалізації світової економіки. Ідентифіковано молодіжний сегмент у міжнародній міграції, а також визначено його характеристики, роль та проблематику розвитку. Наголошено, що міграція молоді має свою специфіку, тому, що вона визначально впливає на вікову структуру населення регіону, а вікова структура населення регіону, у свою чергу суттєво впливає на ключові соціально-економічні проблеми країни. Досліджено динаміку зміни міжнародних міграційних потоків та молодіжного сегменту. Проведено аналіз позитивних і негативних наслідків міжнародної молодіжної міграції. Запропоновано напрями оптимізації міжнародної молодіжної міграції. Виявлено основні фактори формуванні людського капіталу регіонів за рахунок регулювання міжнародної молодіжної міграції.

The article identifies the current and strategic impact of international youth migration on the formation of human capital in the regions in the context of globalization of the world economy.

The youth segment in international migration has been identified, as well as its characteristics, role and development issues. It is emphasized that youth migration has its own specifics, because it significantly affects the age structure of the region's population, and the age structure of the region's population, in turn, significantly affects the key socio-economic problems of the country. The dynamics of changes in international migration flows and the youth segment is studied. The analysis of positive and negative consequences of international youth migration is carried out.

It was found that in determining the impact of international youth migration on the formation of human capital in the region it is advisable to take into account such factors as: natural (impact of this migration segment on the environment), biological (sex, age, health, etc.), technical (technical change), technological environment, economic (income and expenditure), social (change of culture, presence of conflicts, change of local identity of the indigenous population) and managerial (political, legal and religious aspects).

It is emphasized that in the conditions of globalization of the world economy international migration not only intensifies, but also acquires new qualitative features and appears as an important process of social and economic development. The structure and geography of population movements are expanding and diversifying, their models are becoming more complicated. Young people are increasingly interested in migration and, along with resettlement for permanent residence, various forms of temporary and circular migration are becoming more common. More and more countries around the world are simultaneously giving and receiving young people. As a result, migration policy requirements at the national and international levels are growing significantly.

Cranes, which are the centers of gravity of international migration, resort to various measures to optimize youth migration flows: the introduction of preferential training programs; introduction of quotas; the need for an invitation to work; application of rating incentive systems of motivation; assistance in employment and social security. The directions of optimization of the international youth migration are offered. It is noted that an important basis of national migration policies for young people is to achieve a balance of interests of citizens of the country of arrival and emigrants.

*Ключові слова: міграція, міжнародна міграція, молодіжна міграція, молодь, регіон, глобалізація.
Key words: migration, international migration, youth migration, youth, region, globalization.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

За даними Міжнародної організації праці у 2019 році, з 7,8 мільярдів світового населення налічувалося 1,3 млрд молодих людей у віці від 14 до 29 років, з яких 267 мільйонів ніде не працювали, не навчалися та не набували професійних навичок [1]. Водночас у світі спостерігається тенденція до збільшення чисельності молоді, яка мігрує. Так, у 2019 році загальна чисельність трудових мігрантів у світі оцінювалась на рівні 272 мільйонів, з яких чисельність молоді складала близько 30 мільйонів [2]. Відповідно вплив мобільності людського капіталу молоді для окремих регіонів може бути дуже відчутною у поточному та стратегічному періодах.

Міжнародна міграція є можливістю для молоді забезпечити краще життя для себе і своїх сімей, реалізувати освітні устремління, поліпшити свої професійні навички та перспективи або задовольнити бажання особистого розвитку через пригоди, які виникають з проживанням за кордоном. Але багато молодих мігрантів часто опиняються у пастці експлуатації та жорстокого поводження, включаючи примусову працю, також молоді мігранти часто постають рушіями злочинності, маргіналізують суспільство і акумулюють державні витрати на негативні наслідки міграційних процесів. Враховуючи масштаби впливу міграційних процесів молодіжної міграції на світ загалом, та окремі країни, зокрема, проблематика визначення впливу міжнародної молодіжної міграції на формування людського капіталу регіонів в умовах глобалізації світової економіки є актуальною.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання впливу міжнародного міграційного руху людських ресурсів на формування людського капіталу регіонів в умовах глобалізації світової економіки вивчали: Е. Лібанова [3], С. Сардак, М. Корнеєв, В. Джинджоян, Т. Федотова, О. Трифонова [4]; Р. Стаканов [5]; К. Шиманська, М. Курило, О. Кармаза, Г. Тимченко [6]; Г. Хайнзон [7]; Г. Щерба [8]. Однак у працях вищезгаданих вчених особливості та перспективи розвитку міжнародної молодіжної міграції на початку XXI ст. розглянуто без поглибленого вивчення її впливу на людський капітал, що вимагає продовження подальших досліджень у цьому напрямі.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою статті є дослідженні теоретико-прикладних аспектів впливу міжнародної молодіжної міграції на формування людського капіталу регіонів в умовах глобалізації світової економіки. Для досягнення даної мети поставлено та вирішено такі завдання: ідентифікація молодіжного сегменту у міжнародній міграції, дослідження динаміки зміни чисельності молоді; аналіз потоків міграції молоді в різних країнах; визначення проблематики розвитку міжнародної молодіжної міграції та шляхи її вирішення; виявлення перспектив та можливостей молоді у формуванні людського капіталу регіонів та світу загалом.

Таблиця 1. Динаміка показників міжнародної міграції у 1995–2019 рр.

Показник	1995	2000	2005	2010	2015	2019
Частка мігрантів у населенні світу, %	2,8	2,9	3,2	3,4	3,4	3,5
Чисельність мігрантів, млн	174	192	221	249	258	272

Джерело: [10].

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Міжнародна міграція — це одна з форм міжнародного руху людських ресурсів, яка передбачає тривале опанування ресурсів інших територій. Відповідно, молодіжна міграція — це територіальний рух молоді, але з ідентифікацією віку молоді у країнах та наукових джерелах існують певні розбіжності. Так, ООН подає таку класифікацію людей за віком: 0—14 років (діти), 15—24 років (ранній працездатний вік), 25—54 роки (основний працездатний вік), 55—64 роки (зрілий працездатний вік), 65 років і старше (літні) [9]. Слід, однак, відзначити, що в статті 1 Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дитини термін "діти" відноситься до осіб у віці до 18 років. Водночас в ЄС молоддю вважається вік з 15 до 29 років. В Україні, згідно з чинним законодавством, до молоді відносять осіб у віці від 14 до 35 років, але в 2020 р. в Україні вже прийняли законопроект "Про основні засади молодіжної політики", де пропонується знизити вік молоді до 29 років як і у ЄС. Таким чином національне законодавство буде гармонізовано з законодавством країн ЄС.

Проблема міграції молоді в сучасному світі одна з найактуальніших на сьогоднішній день. Адже саме зараз створені найкращі умови для подорожей, переміщень у будь-яку точку світу або зміни місця проживання. Тільки за останні 30 років масштаби міграції вросли більш ніж в 2,5 рази, а в 2019 році число мігрантів у світі досягло 272 мільйони, що складало 3,5% світового населення (табл. 1), а серед мігрантів чисельність молоді чоловічої статі складала 11,4%, а жіночої 11,3% [10].

Зростання чисельності міжнародних мігрантів пояснюється багатьма причинами, серед яких є три головні. Перша причина. На кожному континенті різний обсяг зростання чисельності населення. Люди, що живуть у країнах з високою народжуваністю, іммігрують у країни, де народжуваність низька. Там легше знайти роботу, проходити навчання і т.д. Друга причина. Економічне відмінність країн. Усі країни відрізняються один від одного своїм економічним становищем. Молоді люди підліткового віку це розуміють і намагаються іммігрувати з бідних країн в більш розвинені. Третя причина. Процес старіння в Європі прискорюється. За деякими прогнозами, можна припустити, що до 2025 року 47% жителів будуть пенсіонерами. Європейські держави не зможуть забезпечити хороший рівень існування пенсіонерам. А в Африці навпаки, населення молодшає. Звідси можна припустити, що люди іммігрують в країни Європи, так як там число робочих місць більше. На перший погляд здається, що процес молодіжної міграції не несе за собою жодних серйозних наслідків порівняно з міграцією трудових ресурсів основного працездатного віку, але якщо проаналізувати, це зовсім не так.

Існують, як позитивні, так і негативні наслідки міграції. Позитивними наслідками є те, що мігранти приносять користь обом країнам. На зароблені гроші вони містять свої сім'ї, які перебувають в іншій країні. Вони фінансово допомагають своїм сім'ям, висилаючи їм гроші. А країни, в яких працюють мігранти, як правило, отримують вигоду за надання послуг з грошових переказів. Без уваги не можна залишити і те, що іммігранти повертаються в свою країну з набраними досвідом і професійними навичками. Ними вони можуть поділитися з іншими і активно використовувати в процесі життєдіяльності.

Негативними наслідками є те, що приїжджаючи в іншу країну, мігранти привозять з собою свої звичаї, релігію, традиції. Вони відрізняються від традицій країни, в яку приїхали мігранти, тому утворюється нерозуміння між корінним населенням і сторонніми етнічними групами. Згодом це нерозуміння росте все більше і більше, що в подальшому може утворити величезні конфлікти. Наприклад, міграція з африканських та азійських країн стала проблемою для деяких країн Європи. Наприклад, це Великобританія, Німеччина, Франція, Італія. Всі ці країни брали і беруть безліч мігрантів, навчають їх, влаштовують на роботу. Але з часом все частіше стала відчуватися незаконна міграція. Саме через це підвищився рівень злочинності, наркоманії і соціальних конфліктів.

Міжнародна міграція молоді має демографічні, соціальні, культурні та економічні наслідки. На молодих людей у віці від 10 до 24 років припадає понад 30 відсотків населення країн, що розвиваються. Багато країн, особливо країни зі старіючим населенням, виграють завдяки прибуттю молодих мігрантів, що виконують найменш оплачувану роботу, яку більше ніхто не хоче робити, вносячи свій внесок у роботу механізмів, які забезпечують життєдіяльність міст і громад. Вони служать в якості джерела низької кваліфікованої робочої сили для сільського господарства і будівництва; вони виконують роботу домашньої прислуги, а також працюють у сфері обслуговування в житлових кварталах, готелях і ресторанах. Крім того, зростає попит і на кваліфікованих працівників в таких галузях, як охорона здоров'я, комунікаційні технології та спорт.

Міграція молоді має свою специфіку. Молодь суттєво впливає на вікову структуру населення регіону, а вікова структура населення регіону, у свою чергу впливає на ключові соціально-економічні проблеми країни. "Країни з молодим населенням (з високим відсотком до 15 років) повинні більше інвестувати в школи, тоді як країни зі старшим населенням (з високим відсотком у віці від 65 років) повинні інвестувати більше в сектор охорони здоров'я. Вікову структуру також можна використовувати для прогнозування потенційних політичних проблем. Наприклад, швидке зростання молодого

дорослого населення, яке не може знайти роботу, може призвести до заворушень" [11].

Багато молодих людей намагаються покинути свою країну, або навіть континент, не усвідомлюючи, що їх чекає, коли вони переїдуть далеко від свого будинку. Багато переоцінюють свої можливості, забувши про те, що їм доведеться бути в усьому самостійними. Адже нині міжнародними організаціями та урядами країн робиться багато заходів, щоб міграція, як молоді, так і дорослих людей здійснювалася простіше і безпечніше. Наприклад, політика країн Європи спрямована на залучення іноземців до цінностей корінного населення. У деяких країнах, наприклад, в Німеччині здійснюються різні проекти, щоб іммігранти відчували себе як вдома: проводяться додаткові мовні курси.

У країнах існують спеціальні бібліотеки для іммігрантів, де люди можуть використовувати для навчання книги рідною мовою. Так само спростилася система надання громадянства. Як відомо, раніше іноземцю потрібно було прожити в країні багато років, щоб отримати громадянство, а зараз ці терміни суттєво скорочуються.

Щоб уникнути конфліктів між корінним населенням і молодими мігрантами, потрібно, щоб і перші і другі ставилися один до одного з повагою, позитивно ставилися до культури один одного. Спеціально для молоді, на сьогодні існують так звані школи по обміну. Вони дозволяють підлітку побувати в іншій країні без батьків, тим самим допомагаючи їм навчитися самостійності і відповідальності. Підліток вивчає іноземні мови, знайомиться з дітьми з інших країн, а в кінці навчання вже точно може бути впевнений як він впоратися з труднощами міграції.

Для молоді актуальним стає питання якості зайнятості, що тісно пов'язано з рівнем освіти. Та частина молоді (найбільше у молодших вікових групах 15—25 років), яка не має спеціальної професійної підготовки, може виконувати лише некваліфіковану роботу, багато з них зайнято у неформальному секторі економіки. Водночас особи з вищою освітою часто працюють не за спеціальністю, що пояснюється, як дефіцитом робочих місць за фахом, так і фінансовою неперспективністю роботи за фахом. За даними соціально-демографічного обстеження молоді в Україні, основними причинами, через які молодь працює не за спеціальністю, є: дефіцит робочих місць за спеціальністю — 38%, фінансова неперспективність спеціальності — 19%, зміна особистих уподобань, планів — 19%, нецікава, нетворча робота за фахом — 8%, сімейні обставини — 7%, інші — 9% [3, 169 с.]. Всі ці причини спонукають молодь шукати роботу та орієнтуватися або на більш перспективні та фінансово привабливі галузі або на зміну місця прикладання своїх трудових здібностей і мігрувати за кордон як з метою тимчасового працевлаштування, так і з метою постійного проживання.

Під час визначення впливу міжнародної молодіжної міграції на формування людського капіталу регіону, постає доцільним враховувати такі фактори: природні (вплив даного міграційного сегменту на природне середовище), біологічні (стать, вік, стан здоров'я тощо), технічні (зміна техніко-технологічного середовища), економічні (доходи та витрати), соціальні (зміна куль-

тури, наявність конфліктів, зміна місцевої ідентичності корінного населення) та управлінські (політико-правові та релігійні аспекти).

ВИСНОВКИ

Таким чином, огляд впливу міжнародної молодіжної міграції на формування людського капіталу регіонів, дає підстави стверджувати, що в умовах глобалізації світової економіки міжнародна міграція не лише інтенсифікується, а й набуває нових якісних рис і постає важливим процесом соціально-економічного розвитку [12]. Структура та географія переміщень населення розширюються та урізноманітнюються, їх моделі ускладнюються. З кожним днем молоде покоління все більше цікавиться міграцією і не потрібно цьому перешкоджати, адже міграційні процеси є нерозривною частиною соціально-політичного розвитку сучасного світу.

Поряд із переселеннями для постійного проживання поширення набувають різні форми тимчасових, оборотних міграцій. Дедалі більше держав світу водночас віддають і приймають молоде населення. Через це вигоди до міграційної політики на національному та міжнародному рівні значно зростають, а завдання її формування ускладнюються.

Важливою основою національних міграційних політик щодо молоді є досягнення балансу інтересів громадян країни прибуття і емігрантів. Крани, що є центрами тяжіння міжнародної міграції вдаються до різних заходів оптимізації молодіжних міграційних потоків: упродовження пільгових програм навчання; уведення квот; необхідність наявності запрошення на роботу; застосування рейтингових заохочувальних систем мотивації; сприяння у працевлаштуванні та соціально-побутовому забезпеченні.

Література:

1. Global Employment Trends for Youth 2020: Technology and the future of jobs. URL: https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_737648/lang--en/index.htm (дата звернення 11.02.2021).
2. IDM 2019: Youth and migration: Engaging youth as key partners in migration governance. URL: <https://www.iom.int/idm-2019-youth-and-migration-engaging-youth-key-partners-migration-governance> (дата звернення 11.02.2021).
3. Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти / За ред. Е.М. Лібанової. К.: Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. 248 с.
4. Sardak S., Korneyev M., Dzhyndzhoian V., Fedotova T., Tryfonova O. Current trends in global demographic processes. Problems and Perspectives in Management, 2018, 16 (1), 48—57. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16\(1\).2018.05](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(1).2018.05).
5. Стаканов Р. Вплив пандемії COVID-19 на міжнародну трудову міграцію. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/4071 (дата звернення 13.01.2021).
6. Shymanska K., Kurylo M., Karmaza O., Timchenko G. Determinants of migration motives as a precondition for the migration flows formation. Problems and Pers-

pectives in Management, 2017. 15 (3), 352—364. doi:10.21511/ppm.15(3-2).2017.05.

7. Heinsohn G. Sohne und Weltmacht: Terror im Aufstieg und Fall der Nationen. URL: <http://www.pseudology.org/Gallup/Heinsohn.pdf> (дата звернення 13.01.2021).

8. Щерба Г.І. Трудова міграція молоді та її наслідки для дітей в українському суспільстві. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2011/07/161-168__no-3__vol-38__2011__UKR.pdf (дата звернення 13.01.2021).

9. Молодежь. URL: <https://www.un.org/ru/sections/issues-depth/youth-0/index.html> (дата звернення 11.02.2021).

10. Global migration, by the numbers: who migrates, where they go and why. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/01/iom-global-migration-report-international-migrants-2020/> (дата звернення 11.02.2021).

11. Age structure. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/age-structure/> (дата звернення 11.02.2021).

12. Сардак С.Е. Перспективи соціально-економічного розвитку людських ресурсів в умовах глобалізації. Актуальні проблеми економіки. 2011. № 9. С. 217—225. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3957808>.

References:

1. ILO (2020), Global Employment Trends for Youth 2020: Technology and the future of jobs, available at: https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_737648/lang-en/index.htm (Accessed 11 Feb 2021).

2. IOM (2019), "IDM 2019: Youth and migration: Engaging youth as key partners in migration governance", available at: <https://www.iom.int/idm-2019-youth-and-migration-engaging-youth-key-partners-migration-governance> (Accessed 11 Feb 2021).

3. Libanova, E.M. (2010), Molod' ta molodizhna polityka v Ukraini: sotsial'no-demografichni aspekty [Youth and youth policy in Ukraine: socio-demographic aspects], Instytut demohrafii ta sotsial'nykh doslidzhen' im. M.V. Ptukhy NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

4. Sardak, S. Korneyev, M. Dzhyndzhoian, V. Fedotova, T. and Tryfonova, O. (2018), "Current trends in global demographic processes", Problems and Perspectives in Management, vol. 16 (1), pp. 48—57. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16\(1\).2018.05](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(1).2018.05).

5. Stakanov, R. (2020), "Impact of the COVID-19 pandemic on international labor migration", available at: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/4071 (Accessed 11 Feb 2021).

6. Shymanska, K. Kurylo, M. Karmaza, O. and Timchenko, G. (2017), "Determinants of migration motives as a precondition for the migration flows formation", Problems and Perspectives in Management, vol. 15(3), pp. 352-364. doi:10.21511/ppm.15(3-2).2017.05.

7. Heinsohn, G. (2006), "Sohne und Weltmacht: Terror im Aufstieg und Fall der Nationen", available at: <http://www.pseudology.org/Gallup/Heinsohn.pdf> (Accessed 11 Feb 2021).

8. Scherba, H.I. (2011), "Labor migration of young people and its consequences for children in Ukrainian

society", available at: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2011/07/161-168__no-3__vol-38__2011__UKR.pdf (Accessed 11 Feb 2021).

9. UN (2020), "Youth", available at: <https://www.un.org/ru/sections/issues-depth/youth-0/index.html> (Accessed 11 Feb 2021). (data zvernennia 11.02.2021).

10. Edmond, C. (2020), "Global migration, by the numbers: who migrates, where they go and why", available at: <https://www.weforum.org/agenda/2020/01/iom-global-migration-report-international-migrants-2020/> (Accessed 11 Feb 2021).

11. CIA (2020), "Age structure", available at: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/age-structure/> (Accessed 11 Feb 2021).

12. Sardak, S. E. (2011), "Prospects for socio-economic development of human resources in the context of globalization", Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 9, pp. 217—225. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3957808>.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2021 р.

www.agrosvit.info
Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292